

Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
MICHAL BOBEK
prezentate la 30 martie 2017¹

Cauza C-320/15

**Comisia Europeană
împotriva**

Republicii Elene

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru – Mediu – Tratarea apelor urbane reziduale –
Articolul 4 alineatele (1) și (3) din Directiva 91/271/CEE și secțiunile B și D din anexa I la aceasta –
Probe reprezentative”

I. Introducere

1. Directiva 91/271/CEE a Consiliului privind tratarea apelor urbane reziduale (denumită în continuare „DTAUR”²) are ca obiect protejarea mediului împotriva deteriorării cauzate printre altele de evacuările de ape urbane reziduale insuficient tratate. Această directivă stabilește obligațiile statelor membre de a supune apele urbane reziduale unei tratări adecvate. Pentru a dovedi că apele urbane reziduale respectă cerințele aplicabile, statele membre trebuie să preleveze probe ale apelor urbane reziduale pe care le-au supus tratării prevăzute.

2. Comisia susține că Republica Elenă și-a încălcat obligațiile care îi revin în temeiul DTAUR cu privire la opt aglomerări. Acest stat membru nu contestă pretinsa încălcare în raport cu cinci dintre aceste aglomerări. În ceea ce privește însă celelalte trei aglomerări, Republica Elenă și Comisia nu sunt de acord în legătură cu aspectul dacă prima i-a furnizat celei din urmă suficiente probe din apele tratate.

3. Cu siguranță, chestiunea numărului probelor impuse în temeiul DTAUR nu este una nouă. Cu toate acestea, poate este corect să admitem faptul că, în trecut, Curtea nu a abordat întotdeauna această chestiune în mod perfect unitar. Prin urmare, în conformitate cu cererea adresată de Curte, prezentele concluzii se axează pe clarificarea acestei chestiuni specifice.

II. Cadrul juridic

4. Obligațiile prevăzute în temeiul DTAUR sunt stabilite în raport cu așa-numitul echivalent-locuitor (denumit în continuare „EL”) al aglomerării în cauză³.

¹ Limba originală: engleza.

² Directiva Consiliului din 21 mai 1991 privind tratarea apelor urbane reziduale (JO L 135, 30.5.1991, p. 40, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 43).

³ Acest parametru este definit la articolul 2 alineatul (6) din DTAUR ca însemnând „încărcarea organică biodegradabilă cu o cerere bichimică de oxigen în cinci zile (CBO5) de 60 de grame de oxigen pe zi”.

5. Potrivit articolului 3 alineatul (1) din DTAUR, statele membre trebuiau să vegheze printre altele ca toate aglomerările al căror EL se situează între 2 000 și 15 000⁴ să fie echipate cu sisteme de colectare⁵ a apelor urbane reziduale până la 31 decembrie 2005.

6. În temeiul articolului 4 alineatul (1) din DTAUR, statele membre trebuiau să vegheze printre altele ca apele urbane reziduale care intră în sistemele de colectare să facă obiectul unei tratări secundare sau echivalente înainte de a fi evacuate. Aglomerările cu EL cuprins între 10 000 și 15 000 și cele cu EL cuprins între 2 000 și 10 000 pentru evacuările în apele dulci și în estuare trebuiau să respecte această dispoziție până la 31 decembrie 2005.

7. Potrivit articolului 4 alineatul (3) din DTAUR, astfel de evacuări respectă cerințele relevante din secțiunea B din anexa I la DTAUR.

8. Secțiunea B din anexa I prezintă în detaliu cerințele referitoare la evacuările provenind de la stațiile de epurare a apelor urbane reziduale în apele receptoare, după cum urmează:

- „1. Stațiile de epurare a apelor uzate sunt concepute sau modificate astfel încât probele reprezentative din apele uzate care intră și din efluenții tratați să se poată obține înaintea evacuării în apele receptoare.
2. Evacuările provenind de la stațiile de tratare a apelor urbane reziduale, tratate în conformitate cu articolele 4 și 5 din prezenta directivă, corespund dispozițiilor din tabelul 1.

[...]

9. Potrivit articolului 15 alineatul (1) prima liniuță din DTAUR, autoritățile competente sau organismele corespunzătoare supraveghează printre altele evacuările care provin de la stațiile de tratare a apelor urbane reziduale, pentru a verifica respectarea condițiilor din anexa I secțiunea B, în conformitate cu procedurile de control stabilite în anexa I secțiunea D.

10. Secțiunea D din anexa I la DTAUR prezintă în detaliu metodele de referință pentru urmărirea și evaluarea rezultatelor. Punctul 3 specifică faptul că numărul minim de probe care trebuie prelevate la intervale regulate într-un an se fixează în funcție de mărimea stației de epurare și că probele trebuie prelevate la intervale regulate într-un an. În ceea ce privește stațiile de epurare care au o mărime caracterizată printr-un EL cuprins între 2 000 și 9 999, numărul minim este de 12 probe în cursul primului an. În anii următori sunt necesare 4 probe, dacă probele prelevate în cursul primului an respectă dispozițiile DTAUR. Dacă una dintre cele 4 probe nu corespunde normelor, în anul următor trebuie prelevate alte 12 probe. În ceea ce privește stațiile de epurare care au o mărime caracterizată printr-un EL cuprins între 10 000 și 49 999, numărul minim este de 12 probe.

III. Procedură

11. Printr-o scrisoare datată 29 mai 2007, Comisia a solicitat ca Republica Elenă să furnizeze, în termen de 6 luni, informații referitoare la punerea în aplicare a DTAUR. Mai precis, aceste informații au fost solicitate pentru ca Comisia să poată evalua respectarea articolului 4 din DTAUR. Cererea se referea la aglomerările cu un EL mai mare de 2 000.

⁴ Toate aglomerările vizate de prezenta cauză au un EL care se situează între 2 000 și 15 000, cel mai mic fiind de 2 024 (aglomerarea Desfina), iar cel mai mare de 10 786 (aglomerarea Chaniotis).

⁵ Noțiunea „sistem de colectare” este definită la articolul 2 alineatul (5) din DTUAR ca însemnând un sistem de canalizare care adună și transportă apele urbane reziduale.

12. După examinarea informațiilor furnizate de Republica Elenă pentru anul 2007, Comisia a ajuns la concluzia că 62 de aglomerări au încălcat articolul 4 din DTAUR.

13. Printr-o scrisoare datată 5 octombrie 2010, Comisia a solicitat clarificări Republicii Elene. Aceasta din urmă a răspuns respectivei scrisori la 21 decembrie 2010, prin furnizarea de informații suplimentare.

14. La 17 iunie 2011, Comisia a adresat o scrisoare de punere în întârziere, prin care se indica faptul că Republica Elenă nu și-a respectat obligațiile prevăzute în DTAUR. Republica Elenă a răspuns acestei scrisori la 11 august 2011, prin furnizarea de informații suplimentare referitoare la aglomerările relevante.

15. La 1 iunie 2012, Comisia a adresat Republicii Elene un aviz motivat, în care se preciza faptul că acest stat membru continua să încalce DTAUR.

16. Ca urmare a unui nou schimb de informații, la 21 februarie 2014, Comisia a trimis Republicii Elene un aviz motivat suplimentar. În acest aviz se menționa faptul că opt aglomerări, și anume Prosotsani, Doxato, Eleftheroupoli, Vagia, Desfina, Galatista, Polychrono și Chaniotis, nu respectau în continuare articolul 4 din DTAUR.

17. La 26 iunie 2015, în temeiul articolului 258 TFUE, Comisia a introdus o acțiune în constatarea neîndeplinirii obligațiilor. Aceasta a solicitat constatarea faptului că Republica Elenă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi reveneau în temeiul articolului 4 alineatele (1) și (3) din DTAUR.

18. Republica Elenă și Comisia au depus observații scrise. Ambele părți au prezentat și argumente orale în ședința care a avut loc la 25 ianuarie 2017.

IV. Aprecieri

19. Prezentele concluzii sunt structurate după cum urmează: în primul rând, vom furniza o succintă prezentare a jurisprudenței care a abordat anterior, explicit sau implicit, legătura existentă între dispozițiile DTAUR și secțiunile B și D din anexa I la aceasta (A). În al doilea rând, vom încerca să sistematizăm această jurisprudență în ceea ce privește două elemente-cheie, esențiale pentru această acțiune: logica și structura interne ale DTAUR și legătura dintre dispozițiile sale și această anexă (B.1.), precum și obligațiile corelative ale statelor membre în ceea ce privește probele care trebuie să fie furnizate (B.2.). Cea de a treia parte (C) abordează prezenta cauză analizând mai întâi aglomerările în legătură cu care incapacitatea de a furniza probe nu este contestată (C.1.), revenind apoi la cele care sunt contestate (C.2.).

A. Jurisprudența existentă

20. Chestiunea furnizării de probe în temeiul DTAUR comportă două elemente esențiale: în primul rând, natura specifică a legăturii existente între articolele 4 și 15 din DTAUR, pe de o parte, și secțiunile B și D din anexa I, pe de altă parte. Din aceasta decurge aspectul cantității și al calității probelor care trebuie furnizate de către statele membre în temeiul fiecăreia dintre aceste dispoziții.

21. Curtea a avut deja mai multe ocazii de a adopta o poziție cu privire la legătura existentă între respectivele dispoziții din DTAUR și secțiunile B și D din anexa I la aceasta.

22. În Hotărârea Comisia/Italia⁶, Curtea a precizat că faptul că au fost respectate condițiile prevăzute în secțiunea D din anexa I la DTAUR a condus la concluzia că articolul 4 din această directivă a fost respectat.

23. Împrejurarea dacă concluzia contrară este de asemenea adevărată, și anume dacă respectarea articolului 4 poate fi dovedită numai dacă statul membru vizat furnizează numărul de probe prelevate conform metodei descrise în secțiunea D din anexa I, a fost contestată ulterior, în Hotărârea Comisia/Belgia. Belgia a susținut că, „în conformitate cu articolul 4 și cu punctul B din anexa I [la DTAUR], din moment ce o stație de epurare care deservește o aglomerare a devenit operațională, iar primele rezultate ale analizei arată că compoziția efluenților este conformă cu normele prevăzute în tabelul 1 din anexa I la [DTAUR], ar fi îndeplinite obligațiile ce rezultă din directivă”⁷.

24. Curtea a soluționat această cauză fără a adopta o poziție explicită cu privire la acest aspect. În ceea ce privește aglomerările specifice în cauză, Curtea a arătat că, „la data depunerii cererii introductive a Comisiei, acestea dispuneau de stații de epurare, dar că, contrar dispozițiilor punctului D din anexa I la [DTAUR], nu fuseseră prelevate 12 probe în cursul primului an de funcționare a acestora”. Cu toate acestea, Curtea a adăugat în continuare că, „[...] la expirarea termenului stabilit în avizul motivat, cele două aglomerări în discuție nu dispuneau de stații de epurare și că, în consecință, nu erau conforme cu cerințele de la articolul 4 din [DTAUR]”⁸.

25. În Hotărârea Comisia/Portugalia (denumită în continuare „Hotărârea Comisia/Portugalia nr. I”), Comisia a susținut că „obligațiile care revin statelor membre în temeiul articolului 4 din [DTAUR] implică realizarea controalelor prevăzute în secțiunea D din anexa I la această directivă, pentru care este necesar să se preleveze, pe o perioadă de un an, un număr minim de probe [...]”⁹.

26. În aceeași cauză, legătura existentă între articolul 4 și secțiunile B și D din anexa I a fost analizată cu claritate în Concluziile avocatului general Cruz Villalón. Acesta a ajuns la concluzia că, pentru evaluarea îndeplinirii obligațiilor care revin statelor membre în temeiul articolului 4 din DTAUR, dispoziția relevantă este secțiunea B din anexa I, iar nu secțiunea D din anexa I. Acesta a subliniat faptul că secțiunea D din anexa I se referă la articolul 15 din DTAUR. Această dispoziție se referă la supravegherea care are loc ulterior punerii în funcțiune a stațiilor de tratare. Această supraveghere implică „o obligație continuă prin care se încearcă să se asigure că evacuările respectă *«de-a lungul timpului»* cerințele de calitate pe care au trebuit să le îndeplinească *«de la momentul punerii în funcțiune»* a instalației”¹⁰. Împrejurarea dacă o anumită instalație de tratare respectă condițiile din secțiunea B din anexa I „nu trebuie dovedită prin aplicarea procedurii de prelevare a probelor, prevăzută în secțiunea D din anexa I”¹¹.

27. În plus, avocatul general Cruz Villalón a afirmat că solicitarea de probe prelevate în cursul unui an în scopul de a evalua respectarea articolului 4 ar însemna ca aceste probe să trebuiască să fie furnizate până la datele prevăzute la articolul 4. Acest lucru ar însemna în fapt că termenul limită până la care aglomerările trebuie să fie echipate cu sisteme de colectare, așa cum se prevede la articolul 3, ar trebui să fie interpretat în sensul că se referă la o dată anterioară cu un an față de datele efectiv prevăzute¹².

6 Hotărârea din 19 iulie 2012, Comisia/Italia (C-565/10, nepublicată, EU:C:2012:476, punctul 37).

7 Hotărârea din 6 noiembrie 2014, Comisia/Belgia (C-395/13, EU:C:2014:2347, punctul 22).

8 Hotărârea din 6 noiembrie 2014, Comisia/Belgia (C-395/13, EU:C:2014:2347, punctele 46 și 48).

9 Hotărârea din 28 ianuarie 2016, Comisia/Portugalia (C-398/14, EU:C:2016:61, punctul 33).

10 Concluziile avocatului general Cruz Villalón prezentate în cauza Comisia/Portugalia (C-398/14, EU:C:2015:625, punctul 43).

11 Concluziile avocatului general Cruz Villalón prezentate în cauza Comisia/Portugalia (C-398/14, EU:C:2015:625, punctul 44).

12 Concluziile avocatului general Cruz Villalón prezentate în cauza Comisia/Portugalia (C-398/14, EU:C:2015:625, punctul 37).

28. În Hotărârea Comisia/Portugalia nr. I, Curtea a adoptat interpretarea propusă de avocatul general. În răspuns la argumentul invocat de Comisie potrivit căruia respectarea articolului 4 trebuie să fie dovedită printr-o metodă prevăzută în secțiunea D din anexa I, Curtea a arătat că articolul 4 din DTAUR nu face nicio referire la secțiunea D din anexa I. Referindu-se la concluziile avocatului general, Curtea a arătat că secțiunea D din anexa I făcea referire la o „obligație continuă care are ca obiectiv să se garanteze că evacuările respectă «de-a lungul timpului» cerințele de calitate prevăzute” în secțiunea B din anexa I¹³. În schimb, aceasta nu impune ca prelevările de probe să se efectueze pe durata unui an întreg. Curtea a adăugat că, „din moment ce un stat membru este în măsură să prezinte o probă care să fie conformă cu cerințele prevăzute în secțiunea B din anexa I la DTAUR, obligațiile care decurg din articolul 4 din aceasta din urmă trebuie considerate respectate”¹⁴.

29. Aceeași interpretare a fost adoptată de Curte în Hotărârea Comisia/Spania¹⁵. În această hotărâre, Curtea a reamintit faptul că, atunci când un stat membru este în măsură să furnizeze o singură probă care respectă cerințele prevăzute în secțiunea D din anexa I la DTAUR, obligațiile care decurg din articolul 4 trebuie considerate respectate. Aceasta se datorează faptului că respectiva dispoziție nu impune ca prelevările de probe să se efectueze pe durata unui an întreg. Prin urmare, Curtea a adoptat aceeași soluție în ceea ce privește verificarea îndeplinirii obligațiilor în temeiul articolului 5 din DTAUR¹⁶.

30. Poziția potrivit căreia o singură probă este suficientă nu pare însă să fi fost pe deplin adoptată în Hotărârea Comisia/Republica Elenă¹⁷. În această hotărâre, Curtea și-a întemeiat concluzia referitoare la aspectul dacă Republica Elenă a încălcat articolul 4 alineatul (3) din DTAUR pe faptul că acest stat membru nu a furnizat dovezi în conformitate cu secțiunea D din anexa I¹⁸.

31. Într-o cauză ulterioară privind de asemenea Portugalia (denumită în continuare „Hotărârea Comisia/Portugalia nr. II”)¹⁹, a fost introdusă o acțiune în temeiul articolului 260 alineatul (2) TFUE²⁰. Comisia a susținut din nou că, pentru ca respectarea articolului 4 din DTAUR să fie dovedită, analizele de probe trebuie să se efectueze pe durata unui an întreg, conform secțiunii D din anexa I, care stabilește numărul minim de probe care trebuie prelevate într-un an²¹.

32. În Concluziile prezentate în această cauză²², avocatul general Kokott a considerat că din DTAUR „nu se poate însă deduce că transpunerea articolului 4, prin raportare la o anumită stație de epurare a apelor urbane reziduale, presupune o eșantionare. Obligația privind eșantionarea la intervale regulate există mai degrabă independent de obligația de a efectua o tratare secundară eficientă”²³. Avocatul general a considerat că „eșantionarea constituie o *dovadă* adecvată privind aspectul că o stație de epurare îndeplinește cerințele prevăzute de [DTAUR]”²⁴.

13 Hotărârea din 28 ianuarie 2016, Comisia/Portugalia (C-398/14, EU:C:2016:61, punctul 37).

14 Hotărârea din 28 ianuarie 2016, Comisia/Portugalia (C-398/14, EU:C:2016:61, punctul 39). Sublinierea noastră.

15 Hotărârea din 10 martie 2016, Comisia/Spania (C-38/15, nepublicată, EU:C:2016:156, punctul 24).

16 Articolul 5 din DTAUR se referă la așa-numitele zone sensibile. Articolul 5 alineatul (3) stabilește de asemenea o legătură cu secțiunea B din anexa I.

17 Hotărârea din 15 octombrie 2015, Comisia/Republica Elenă (C-167/14, nepublicată, EU:C:2015:684).

18 Curtea a constatat în esență că Republica Elenă nu a făcut dovada că a prelevat probe la intervale regulate, astfel cum se prevede în secțiunea D din anexa I. Potrivit Curții, acest lucru excludea posibilitatea de a verifica dacă condițiile prevăzute la articolul 4 alineatul (3) din DTAUR au fost îndeplinite. Hotărârea din 15 octombrie 2015, Comisia/Republica Elenă (C-167/14, nepublicată, EU:C:2015:684, punctul 48).

19 Hotărârea din 22 iunie 2016, Comisia/Portugalia (C-557/14, EU:C:2016:471).

20 Această acțiune avea ca obiect aplicarea unei hotărâri anterioare, pronunțate la 7 mai 2009, Comisia/Portugalia (C-530/07, nepublicată, EU:C:2009:292).

21 Hotărârea din 22 iunie 2016, Comisia/Portugalia (C-557/14, EU:C:2016:471, punctul 43).

22 Concluziile avocatului general Kokott prezentate în cauza Comisia/Portugalia (C-557/14, EU:C:2016:119).

23 Concluziile avocatului general Kokott prezentate în cauza Comisia/Portugalia (C-557/14, EU:C:2016:119, punctul 29).

24 Concluziile avocatului general Kokott prezentate în cauza Comisia/Portugalia (C-557/14, EU:C:2016:119, punctul 30).

33. Fără a adopta o poziție explicită în legătură cu argumentația Comisiei în Hotărârea Comisia/Portugalia nr. II, Curtea a arătat că, în ceea ce privea aglomerarea în cauză, întrucât Portugalia a prelevat probe, la intervale regulate, pe parcursul mai multor luni, evacuările în cauză îndeplineau condițiile prevăzute la articolul 4 alineatul (3) din DTAUR²⁵.

34. Pentru a concluziona: după o anumită ambiguitate inițială în ceea ce privește importanța juridică exactă a secțiunii D din anexa I, identificată în Hotărârile Comisia/Italia²⁶ și Comisia/Belgia²⁷, în Hotărârea Comisia/Portugalia nr. I, Curtea a făcut distincție între obligația punctuală referitoare la punerea în funcțiune a unei instalații, în temeiul articolului 4, și obligația de supraveghere continuă, ulterioară punerii în funcțiune, care revine în temeiul articolului 15 din DTAUR. Curtea a statuat că o singură probă este suficientă pentru ca un stat membru să dovedească respectarea articolului 4 din DTAUR.

B. Dovedirea respectării articolului 4 din DTAUR

35. Având în vedere rezumatul prezentat mai sus, nu se poate nega faptul că jurisprudența inițială nu a fost probabil un model de claritate. Cu toate acestea, începând cu Hotărârea Comisia/Portugalia nr. I, acest aspect a fost clarificat.

36. Această secțiune oferă o reformulare succintă a principalelor elemente ale cadrului juridic relevant, axându-se din nou pe cele două elemente-cheie: structura și logica interne ale dispozițiilor relevante ale DTAUR (1) și ulterior pe detaliile privind obligațiile statelor membre de prelevare a probelor (2).

1. Structura internă a DTUAR

37. După cum s-a prezentat în secțiunea anterioară a prezentelor concluzii, o distincție clară între articolul 4 și secțiunea B din anexa I, pe de o parte, și articolul 15 și secțiunea D din anexa I, pe de altă parte, a fost stabilită de avocatul general Cruz Villalón în concluziile pe care acesta le-a prezentat în cauza Comisia/Portugalia nr. I. Această distincție a fost confirmată ulterior de Curte.

38. Comisia a susținut în prealabil și încă mai susține, în cuprinsul memoriilor sale scrise formulate în prezenta cauză, că metoda prevăzută de legiuitorul Uniunii în ceea ce privește supravegherea ulterioară punerii în funcțiune în temeiul secțiunii D din anexa I trebuie să se aplice de asemenea pentru a verifica îndeplinirea obligației unice în temeiul articolului 4.

39. O astfel de abordare contravine însă structurii și logicii interne a DTAUR.

40. Trebuie amintit faptul că articolele 4 și 15 din DTAUR au scopuri diferite. Articolul 4 urmărește să asigure faptul că statele membre supun apele urbane reziduale din aglomerările respective unei tratări secundare sau echivalente, până la anumite date. Articolul 15 urmărește să asigure faptul că statele membre continuă să supună aceste ape urbane reziduale unei tratări secundare sau echivalente pe parcursul întregii durate de funcționare a unei anumite stații de epurare.

41. În conformitate cu aceste scopuri diferite, fiecare dintre aceste dispoziții face referire la o secțiune diferită din anexa I la DTAUR. Aceste secțiuni stabilesc detalii privind obligațiile statelor membre de prelevare a probelor. Conținutul lor este adaptat scopurilor diferite pe care articolele 4 și 15 le urmăresc.

25 Hotărârea din 22 iunie 2016, Comisia/Portugalia (C-557/14, EU:C:2016:471, punctul 63).

26 Hotărârea din 19 iulie 2012, Comisia/Italia (C-565/10, nepublicată, EU:C:2012:476).

27 Hotărârea din 6 noiembrie 2014, Comisia/Belgia (C-395/13, EU:C:2014:2347).

42. Articolul 4 alineatul (3) face referire la secțiunea B din anexa I. Acesta din urmă stabilește valorile specifice ale tratării secundare sau echivalente care trebuie să fie respectate atunci când sistemul de colectare este *pus în funcțiune*.

43. Articolul 15 face referire la secțiunea D din anexa I. Acesta din urmă stabilește procedurile de control necesare pentru a supraveghea respectarea *permanentă* a valorilor stabilite în secțiunea B din anexa I, odată ce sistemul de colectare a fost pus în funcțiune. Aceste norme de supraveghere ulterioară punerii în funcțiune sunt destinate să se aplice anual. Statele membre sunt obligate să preleveze la intervale regulate, în tot cursul anului, probe ale apelor urbane reziduale tratate.

44. În concluzie, evaluarea îndeplinirii obligațiilor care revin în temeiul articolului 4 și al secțiunii B din anexa I se axează în mod logic pe un singur moment în timp: acela în care sistemul de colectare în cauză este pus în funcțiune. Evaluarea îndeplinirii obligațiilor în temeiul articolului 15 și al secțiunii D din anexa I este, prin definiție, un proces permanent cu o durată nedeterminată. În plus, secțiunea B din anexa I stabilește în continuare condițiile de fond relevante (valorile) care trebuie respectate ulterior, pe parcursul întregii durate de funcționare a sistemului de colectare.

2. Obligația de prelevare a probelor în temeiul articolului 4 din DTAUR

45. Chestiunea referitoare la detaliile specifice ale obligațiilor de prelevare a probelor rezultă în mod logic din structura internă a DTAUR descrisă mai sus.

46. S-a clarificat deja faptul că Comisia nu poate solicita statelor membre să preleveze 12 probe în cursul unui an, în temeiul secțiunii D din anexa I, pentru a verifica respectarea articolului 4 din DTAUR.

47. Cerința prezentată anterior pentru 12 probe se pare că a fost abandonată în prezent de Comisie. Cu toate acestea, în cadrul ședinței, aceasta s-a axat pe argumentul potrivit căruia probele furnizate de statele membre trebuie totuși să fie *representative*.

48. Într-adevăr, punctul 1 din secțiunea B din anexa I prevede că „[s]tațiile de epurare a apelor uzate sunt concepute sau modificate astfel încât *probele reprezentative* din apele uzate care intră și din efluenții tratați să se poată obține înaintea evacuării în apele receptoare”²⁸.

49. Comisia are, așadar, dreptate atunci când afirmă că probele solicitate în temeiul articolului 4 coroborat cu secțiunea B din anexa I ar trebui să fie reprezentative. Textul secțiunii B din anexa I (sau cel al DTAUR ca atare) nu precizează însă în detaliu ce implică noțiunea de probe reprezentative.

50. Prin urmare, ce semnificație are noțiunea „probe reprezentative”? Este necesar să fie clarificate două aspecte ale acestei noțiuni: aspectul cantitativ și aspectul calitativ.

51. În ceea ce privește aspectul *cantitativ*, adică numărul de probe, trebuie să fie subliniate trei aspecte.

52. În primul rând, după cum s-a arătat mai sus, structura internă a DTAUR face distincție între articolul 4 și articolul 15. Ambele se referă la secțiuni diferite din anexa I. Prin urmare, numărul de probe care pot fi solicitate în temeiul fiecăreia dintre dispoziții trebuie în mod logic *să difere*. Dacă legiuitorul Uniunii ar fi intenționat să condiționeze posibilitatea de a dovedi respectarea articolului 4 alineatul (3) de prelevarea de probe realizată pe parcursul unui an întreg, acesta ar fi adoptat aceeași soluție procedurală precum cea adoptată în secțiunea D din anexa I.

²⁸ Sublinierea noastră.

53. În al doilea rând, numărul de probe care trebuie furnizate în temeiul secțiunii B din anexa I trebuie de asemenea să fie *inferior* numărului de probe care trebuie furnizate în temeiul secțiunii B din anexa I. Din nou, acest lucru rezultă din logica diferită a ambelor dispoziții: condiția referitoare la obligațiile de supraveghere permanentă ulterioară punerii în funcțiune, care este destinată să se aplice anual, este în mod necesar mai riguroasă decât aceea de a dovedi că, la un anumit moment în timp, instalația a fost pusă în funcțiune și a început să supună apele urbane reziduale unei tratări secundare sau echivalente.

54. Setul de valori „mai mic de 12” poate fi destul de clar în domeniul aritmeticii numerelor naturale. Acesta poate însă necesita clarificări suplimentare în ceea ce privește dovezile care trebuie să fie prezentate de către statele membre în contextul DTAUR.

55. În al treilea rând, acesta este motivul pentru care logica și scopul articolului 4 din DTAUR sunt relevante. După cum s-a subliniat deja în secțiunea anterioară a prezentelor concluzii, articolul 4 și secțiunea B din anexa I se axează în esență pe un anumit moment în timp și pe verificarea corespunzătoare: punerea în practică a tratării secundare necesare a apelor urbane reziduale până la termenele impuse. Întrucât, spre deosebire de orice supraveghere ulterioară efectuată permanent în temeiul articolului 15 din DTAUR, aceasta constituie în esență o verificare unică, limitată la un anumit moment în timp, o singură probă ar trebui să fie suficientă.

56. Astfel, în Hotărârea Comisia/Portugalia nr. I, Curtea a confirmat în mod expres că, în ceea ce privește numărul exact al acestor probe, *o singură probă* care respectă valorile stabilite în secțiunea B din anexa I este suficientă pentru a dovedi respectarea articolului 4 din DTAUR.

57. În lumina elementelor prezentate mai sus, nu se poate decât reitera faptul că, în mod obișnuit, evaluarea dovezilor depinde, prin natura sa, de fiecare caz în parte. Aceasta trebuie să ia în considerare faptele concrete ale fiecărei cauze. Cu toate acestea, în general, în scopul de a dovedi că sistemul de colectare al unui stat membru respectă cerințele stabilite la articolul 4 alineatul (3) și în secțiunea B din anexa I, o singură probă este suficientă.

58. Cu toate acestea, ar trebui să se amintească faptul că textul secțiunii B din anexa I utilizează forma de plural. Acesta se referă la *probe* reprezentative, iar nu la *o probă* reprezentativă.

59. La prima vedere, acest element are însă legătură, probabil oarecum surprinzător, nu cu cantitatea probelor, ci mai degrabă cu *calitatea* și compoziția interne ale probelor solicitate.

60. După cum a explicat în mod util Comisia în cadrul ședinței, utilizarea formei de plural în secțiunea B din anexa I reflectă faptul că evaluarea respectării secțiunii B din anexa I în sensul articolului 4 din DTAUR necesită existența a două tipuri distincte de probe: unul din apele uzate care intră și celălalt din efluenții tratați care sunt evacuați.

61. Comisia a instituit, așadar, o distincție între calitatea probelor și cantitatea lor. Aceasta recunoaște că, în lumina Hotărârii Comisia/Portugalia nr. I²⁹, o singură probă este suficientă în ceea ce privește cantitatea de probe. Comisia subliniază însă necesitatea *calității* probei furnizate.

62. Fără a aduce atingere aspectului dacă un astfel de argument poate fi invocat în scopul prezentei proceduri, la care vom reveni în secțiunea C.2. a prezentelor concluzii, la punctul 84 și următoarele, considerăm că, în general, o astfel de abordare este conformă cu textul secțiunii B din anexa I.. Într-adevăr, punctul 1 din secțiunea B din anexa I se referă la „probele din apele uzate care intră și din efluenții tratați”.

29 Hotărârea din 28 ianuarie 2016, Comisia/Portugalia (C-398/14, EU:C:2016:61).

63. În concluzie: pentru a dovedi respectarea articolului 4 din DTAUR, statul membru este obligat să furnizeze cel puțin o probă reprezentativă. Comisia poate în principiu să solicite ca un stat membru să furnizeze un set de două probe, una din apele urbane uzate care intră și una din efluenții tratați, în conformitate cu textul punctului 1 din secțiunea B din anexa I. Cu toate acestea, ca urmare a Hotărârii Comisia/Portugalia nr. I, ambele elemente ale acestui set de probe pot fi prelevate în același moment în timp, în măsura în care acest lucru este fezabil din punct de vedere tehnic. Proba este „plurală”, în sensul că este compusă din cele două elemente menționate mai sus și, prin urmare, este reprezentativă, însă poate fi „singulară”, în sensul că toate elementele sale sunt prelevate într-un singur moment în timp.

C. Cu privire la prezenta cauză

64. Potrivit unei jurisprudențe consacrate, în cadrul unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introduse de Comisie în temeiul articolului 258 TFUE, acestea îi revine sarcina probei. Comisia trebuie să furnizeze Curții toate informațiile necesare pentru a dovedi faptul că o obligație nu a fost îndeplinită. Existența unei neîndepliniri a obligațiilor trebuie apreciată în funcție de situația din statul membru astfel cum se prezenta aceasta la momentul expirării termenului stabilit în avizul motivat³⁰.

65. În prezenta cauză, după cum a confirmat Comisia în cadrul ședinței, acest termen a expirat la 21 aprilie 2014.

1. Aglomerările Prosotsani, Doxsato, Eleftheroupoli, Vagia și Galatista

66. Republica Elenă nu a contestat acuzația de încălcare a obligațiilor în legătură cu aglomerările Prosotsani, Doxatou, Eleftheroupoli, Vagia și Galatista. Republica Elenă recunoaște că lucrările necesare pentru construirea sau pentru modernizarea sistemelor de colectare nu au fost încă finalizate. În ceea ce privește aglomerările Prosotsani, Doxato, Eleftheroupoli și Vagia, Republica Elenă recunoaște că cerințele prevăzute în DTAUR vor fi respectate numai din momentul în care lucrările aflate în curs de desfășurare se vor finaliza. În ceea ce privește aglomerarea Galatista, Republica Elenă recunoaște că funcționarea sistemului de colectare nu respectă DTAUR și că acesta trebuie să fie înlocuit.

67. În cadrul unei proceduri inițiate în temeiul articolului 258 TFUE, este de competența Curții să analizeze dacă există sau nu există neîndeplinirea obligațiilor imputată³¹, chiar dacă statul membru vizat nu contestă neîndeplinirea obligațiilor.

68. În prezenta cauză, Republica Elenă recunoaște că sistemele de colectare din aglomerările menționate mai sus nu au fost finalizate sau au nevoie de îmbunătățiri. Această poziție a fost în principiu menținută în timpul audierii. Prin urmare, nu există niciun element care să contravină dovezilor furnizate de Comisie în ceea ce privește încălcarea articolului 4 din DTAUR, în măsura în care apele urbane reziduale din cele cinci aglomerări nu au fost supuse unei tratări secundare sau echivalente înainte de a fi evacuate.

30 A se vedea Hotărârea din 28 ianuarie 2016, Comisia/Portugalia (C-398/14, EU:C:2016:61, punctele 47-49 și jurisprudența citată).

31 Hotărârea din 22 iunie 1993, Comisia/Danemarca (C-243/89, EU:C:1993:257, punctul 30), Hotărârea din 3 martie 2005, Comisia/Germania (C-414/03, EU:C:2005:134, punctul 9 și jurisprudența citată), și Hotărârea din 6 octombrie 2009, Comisia/Suedia (C-438/07, EU:C:2009:613, punctul 53 și jurisprudența citată).

2. Aglomerările Polychrono, Chaniotis și Desfina

69. Nerespectarea articolului 4 este contestată în legătură cu următoarele trei aglomerări:

70. În ceea ce privește aglomerarea Polychrono, Republica Elenă a furnizat 12 probe pentru anul 2012 și 12 probe pentru anul 2013. Comisia afirmă că 4 probe furnizate pentru anul 2012 depășesc valorile stabilite. Aceasta mai arată că 3 probe furnizate pentru anul 2013 depășesc de asemenea aceste valori. Potrivit Comisiei, acest lucru echivalează cu un număr de probe neconforme mai mare decât este autorizat în temeiul tabelului 3 din anexa I. Comisia consideră că probele furnizate nu pot fi considerate reprezentative, deoarece nu au fost prelevate în conformitate cu secțiunea D din anexa I. Mai precis, nicio probă nu a fost furnizată pentru lunile ianuarie-aprilie 2012 și pentru lunile ianuarie-aprilie 2013, noiembrie 2013 și decembrie 2013. Poziția Comisiei potrivit căreia Republica Elenă nu a furnizat probe care să dovedească îndeplinirea obligațiilor nu s-a schimbat în principiu, în raport cu cele 16 probe pe care acest stat membru le-a prezentat în apărarea sa, pentru anul 2013, în cadrul etapei scrise a procedurii.

71. În ceea ce privește aglomerarea Chaniotis, Republica Elenă a furnizat 12 probe pentru anul 2012. Potrivit Comisiei, doar o singură probă nu a respectat valorile stabilite. Cu toate acestea, potrivit Comisiei, probele furnizate nu pot fi considerate reprezentative și nu pot fi considerate prelevate la intervale regulate, deoarece între lunile ianuarie 2012 și aprilie 2012 nu a fost prelevată nicio probă. În plus, nicio probă nu a fost furnizată inițial pentru anul 2013. În ceea ce privește probele pe care Republica Elenă le-a furnizat în apărarea sa, în etapa scrisă a procedurii, Comisia consideră că probele furnizate pentru anul 2013 nu respectă valorile stabilite și că cele furnizate pentru anul 2014 nu au fost prelevate la intervale regulate.

72. În ceea ce privește aglomerarea Desfina, Republica Elenă a furnizat 4 probe pentru anul 2011, 2 probe pentru anul 2012 și 8 probe pentru anul 2013. Comisia arată că, în temeiul secțiunii D din anexa I, ar fi trebuit să fie prelevate 12 probe în cursul anului 2012, din cauza faptului că una dintre probele prelevate în cursul anului 2011 nu a respectat valorile stabilite. În mod similar, întrucât s-a constatat că una dintre probele prelevate în anul 2012 nu era conformă, Republica Elenă ar fi trebuit să preleveze din nou 12 probe în cursul anului 2013. În continuare, probele prelevate nu puteau fi recoltate la intervale regulate, întrucât numărul lor nu era suficient. În plus, unul dintre parametrii uneia dintre probele furnizate pentru anul 2013 nu respecta valorile stabilite la punctul 4 din secțiunea D din anexa I la DTAUR.

73. Cu alte cuvinte, în observațiile sale scrise, Comisia susține că, pentru a efectua o evaluare fiabilă, care să fie posibilă în temeiul articolului 4 din DTAUR, Republica Elenă ar fi trebuit să furnizeze, în legătură cu fiecare dintre aglomerările vizate, rezultate satisfăcătoare pentru o perioadă care să fi corespuns cel puțin unui an după punerea în funcțiune a sistemului de colectare aferent, potrivit metodelor stabilite în secțiunea D din anexa I.

74. În lumina raționamentului evidențiat în secțiunea anterioară, Comisia a săvârșit o eroare în argumentația sa. Oricum ar fi considerate probele furnizate în legătură cu aceste trei aglomerări, acestea respectă din punct de vedere cantitativ condițiile stabilite la articolul 4 coroborat cu secțiunea B din anexa I. A fost furnizată mult mai mult decât o singură probă.

75. În ședință, Comisia a fost invitată să prezinte observații cu privire la Hotărârea Curții Comisia/Portugalia nr. I. În lumina acestei hotărâri, Comisia a fost de acord cu faptul că o singură probă poate constitui o dovadă suficientă a respectării articolului 4 din DTAUR.

76. Făcând această concesie, Comisia susține însă că probele furnizate în prezenta cauză *nu sunt reprezentative* în ceea ce privește calitatea lor.

77. În primul rând, Comisia explică faptul că, pentru ca o probă să fie considerată reprezentativă, prelevarea sa trebuie să aibă loc la un anumit moment în timp, care trebuie să fie apreciat pe baza unei analize efectuate de la caz la caz și care trebuie în principiu să reflecte cea mai puternică poluare care este susceptibilă să survină în aglomerarea în cauză (vara în ceea ce privește aglomerările situate aproape de mare, perioada care urmează recoltei de struguri în ceea ce privește regiunile viticole și iarna în ceea ce privește aglomerările situate în munți).

78. O astfel de extrapolare a noțiunii „reprezentativă” trebuie să fie respinsă. Prin intermediul acestui aviz, Comisia încearcă în esență să reintroducă, în mod indirect, condițiile de supraveghere din secțiunea D din anexa I – care în mod clar nu sunt aplicabile obligațiilor care revin statelor membre în temeiul articolului 4 din DTAUR – în secțiunea B din anexa I.

79. După cum s-a arătat anterior, furnizarea unei singure probe care respectă condițiile prevăzute în secțiunea B din anexa I este suficientă pentru a dovedi îndeplinirea obligațiilor care revin în temeiul articolului 4 din DTAUR. Articolul 4 și secțiunea B din anexa I nu menționează nimic în legătură cu momentul la care trebuie să fie prelevată proba. Structura internă a DTAUR impune efectuarea unei singure prelevări punctuale la momentul punerii în funcțiune a sistemului de colectare.

80. Ar trebui să fie subliniat faptul că nimic nu împiedică Comisia să solicite statului membru vizat să îi furnizeze dovezi privind respectarea condițiilor prevăzute în secțiunea D din anexa I. Acest lucru trebuie însă să fie solicitat în temeiul articolului 15 din DTAUR, iar nu în temeiul articolului 4. După cum bine a observat Republica Elenă în prezenta cauză, Comisia a invocat doar încălcarea articolului 4, nu și a articolului 15.

81. În al doilea rând, Comisia a mai afirmat în cadrul ședinței că, pentru a evalua caracterul reprezentativ al unei probe, Comisia trebuie de asemenea să dispună de elemente care pot fi comparate reciproc, și anume de informații referitoare la apele care intră și la efluenții tratați. Potrivit Comisiei, fără aceste informații, experții nu pot evalua caracterul reprezentativ al probei furnizate.

82. Astfel cum s-a menționat mai sus, la punctele 60-62 din prezentele concluzii, o astfel de poziție poate fi în general reținută în lumina textului punctului 1 din secțiunea B din anexa I. Într-adevăr, acest text se referă la „probele reprezentative din apele uzate care intră și din efluenții tratați”.

83. În contextul prezentei cauze, aceste argumente au fost însă dezvoltate de Comisie pentru prima dată în cursul audierii.

84. În conformitate cu o jurisprudență constantă, acțiunea introdusă în temeiul articolului 258 TFUE nu poate fi întemeiată pe alte obiecții decât cele expuse în cadrul procedurii precontencioase. Curtea a statuat în mod repetat faptul că avizul motivat și cererea trebuie să aibă același obiect și trebuie să se întemeieze pe aceleași argumente și motive. Acest lucru se datorează faptului că procedura precontencioasă are ca scop să acorde statului membru vizat posibilitatea, pe de o parte, de a se conforma obligațiilor sale care decurg din dreptul Uniunii și, pe de altă parte, de a invoca în mod util mijloacele sale de apărare împotriva motivelor formulate de Comisie³².

³² Hotărârea din 24 noiembrie 1992, Comisia/Germania (C-237/90, EU:C:1992:452, punctul 20), Hotărârea din 22 septembrie 2005, Comisia/Belgia (C-221/03, EU:C:2005:573, punctele 36-38 și jurisprudența citată), și Hotărârea din 11 septembrie 2014, Comisia/Germania (C-525/12, EU:C:2014:2202, punctul 21).

85. Cu siguranță că din punct de vedere formal s-ar putea susține că obiectul acțiunii a rămas același, și anume neîndeplinirea de către Republica Elenă a obligațiilor care îi reveneau în temeiul articolului 4 alineatele (1) și (3) din DTAUR. Cu toate acestea, în realitate, invocarea faptului că probele furnizate de Republica Elenă nu erau reprezentative în ceea ce privește calitatea lor reprezintă un cu totul alt argument. Pe fond, acesta se îndepărtează în întregime de raționamentul dezvoltat de Comisie până la acel moment, raționament repetat mai sus, la punctele 70-73, în legătură cu cele trei aglomerări care fac obiectul litigiului.

86. Prin urmare, acesta trebuie să fie respins. În această etapă a procedurii, Curtea nu este în măsură să verifice niciunul dintre argumentele invocate de Comisie. Chiar mai important este faptul că a permite Comisiei să se îndepărteze atât de mult de elementul esențial al acțiunii sale ar aduce atingere posibilității statului membru vizat de a-și prezenta observațiile și de a-și păstra în mod eficient dreptul la apărare. După cum a observat Republica Elenă în ședință, nu numai că aceasta nu putea să adopte în prealabil o poziție cu privire la argumentul invocat de Comisie, dar nici Comisia nu a solicitat elementele de probă invocate în cursul ședinței cu privire la celelalte aglomerări în legătură cu care Comisia a fost inițial interesată, în etapa precontencioasă a prezentei cauze³³.

87. Prin urmare, în concluzie, este necesar să se reitereze faptul că Comisia admite în principiu că, în ceea ce privește aglomerările Polychrono, Chaniotis și Desfina, Republica Elenă a fost în măsură să furnizeze, la sfârșitul termenului stabilit în avizul motivat, cel puțin o probă care respecta condițiile prevăzute în secțiunea B din anexa I, așa cum acestea au fost înțelese anterior de Comisie.

88. Prin urmare, considerăm că, în ceea ce privește aceste aglomerări, Comisia nu a reușit să dovedească nerespectarea articolului 4 din DTAUR de către Republica Elenă. În acest sens, prezenta acțiune trebuie să fie respinsă.

V. Cheltuieli de judecată

89. Având în vedere că fiecare parte a avut câștig de cauză în ceea ce privește unele capete de cerere și a căzut în pretenții în ceea ce privește alte capete de cerere, propunem Curții să se pronunțe în temeiul articolului 138 alineatul (3) prima teză din Regulamentul de procedură și să oblige părțile să suporte propriile cheltuieli de judecată.

VI. Concluzie

90. Pentru motivele expuse mai sus, propunem Curții să dispună:

- a) constatarea faptului că Republica Elenă nu și-a îndeplinit obligațiile care îi reveneau în temeiul articolului 4 alineatele (1) și (3) din Directiva 91/271/CEE a Consiliului din 21 mai 1991 privind tratarea apelor urbane reziduale în legătură cu aglomerările Prosotsani, Doxato, Eleftheroupoli, Vagia și Galatista. În ceea ce privește aglomerările menționate mai sus, Republica Elenă nu a asigurat faptul că, la expirarea termenului stabilit în avizul motivat, evacuările provenind de la stațiile de epurare a apelor urbane reziduale au făcut obiectul unui nivel adecvat de tratare, astfel cum impune secțiunea B din anexa I la această directivă.
- b) respingerea acțiunii în legătură cu aglomerările Polichrono, Chaniotis și Desfina.
- c) obligarea părților la suportarea propriilor cheltuieli de judecată.

³³ În etapa precontencioasă, Comisia a fost interesată mai întâi de 62 de aglomerări (a se vedea punctul 12 din prezentele concluzii).